

ВСТУП

1. Мета дисципліни – сформувати у студентів здатність ставити та розв'язувати складні проблеми міського фермерства в контексті продовольчого забезпечення мешканців, озеленення міст та здорового способу життя, виробити практичні навички щодо відбору даних і вибору методів дослідження міського фермерства. Основний зміст дисципліни ґрунтується на застосуванні сучасних концептуальних основ дослідження міського фермерства та просторових аспектів його розвитку в контексті сталого розвитку міст із використанням комплексу міждисциплінарних даних та в умовах недостатності інформації.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни: Для успішного оволодіння знаннями з дисципліни «Міське фермерство» студенти повинні:

мати базові знання з курсів економічної географії, соціальної географії, якості життя населення міст, сталого розвитку;

вміти аналізувати соціальні та економічні процеси в суспільстві, виявляти їх особливості, причини та оцінювати наслідки;

володіти сучасними кількісними і якісними методами досліджень, вміти їх застосовувати у науково-дослідницькій діяльності.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Навчальна дисципліна «Міське фермерство» є складовою освітньо-наукової програми «Урбаністика та регіональний розвиток» підготовки фахівців за освітнім рівнем «магістр» у галузі знань 10 Природничі науки за спеціальністю 106 Географія. Дисципліна «Міське фермерство» є вибірковою і викладається студентам у 3 семестрі в обсязі 6 кредитів ECTS. Дана навчальна дисципліна присвячена вивченню концептуальних засад міського фермерства та просторових аспектів поширення фермерства у містах.

4. Завдання (навчальні цілі) вивчення дисципліни:

- ▶ ознайомлення студентів з сучасними концептуальними засадами міського фермерства в контексті сталого розвитку міст (ЗК-2);
- ▶ формування у студентів вмінь застосовувати сучасні знання і необхідні практичні навички для виявлення проблем та прийняття обґрунтованих управлінських рішень для їх вирішення у сфері міського фермерства (СК-3);
- ▶ формування у студентів вмінь та навичок планувати та проводити наукові дослідження, писати наукові роботи (ЗК-1);
- ▶ формування у студентів вмінь та навичок спілкуватися з фахівцями та експертами різного рівня в галузі ландшафтного дизайну та міської економіки, працювати в глобальному міжнародному та вітчизняному інформаційному середовищі, вміти приймати обґрунтовані рішення, діяти соціально відповідально та свідомо (СК-6);

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність*)		Форми викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1	Знати об'єктно-предметну сутність міського фермерства, зокрема:			
1.1	сутність сучасної концептуалізації міського фермерства;	<i>Лекції, самостійна робота</i>	<i>Тематичні контрольні роботи, залік</i>	7%
1.2	чинники розвитку міського фермерства;	<i>Лекції, самостійна робота</i>		7%
1.3	сутність та структуру міського фермерства як виду економічної діяльності;	<i>Лекції, самостійна робота</i>		7%
1.4	сутність міського фермерства як компонента міського дизайну;	<i>Лекції, самостійна робота</i>		7%
1.5	просторові особливості розвитку міського фермерства в світі;	<i>Лекції, семінарські заняття, самостійна робота</i>		7%
1.6	структуру та особливості розвитку міського фермерства в Україні;	<i>Лекції, семінарські заняття, самостійна робота</i>		7%
1.7	стратегії розвитку міського фермерства в контексті управління містом.	<i>Лекції, семінарські заняття, самостійна робота</i>		7%
2	Застосовувати теоретичні фахові знання у практичних ситуаціях, зокрема:			
2.1	застосовувати сучасні концепти для дослідження галузевих і просторових особливостей міського фермерства в економіці міста;	<i>Лекції, семінарські заняття, самостійна робота</i>	<i>Тематичні контрольні роботи, індивідуальне творче практичне завдання,</i>	до 36%
2.2	кількісно і якісно аналізувати особливості поширення та локалізації міського фермерства, визначати їх просторові відміни;	<i>Лекція, семінарські заняття, самостійна робота</i>		
2.3	кількісно і якісно аналізувати міське фермерство як компонент міського дизайну;	<i>Лекції, семінарські заняття,</i>		

		<i>самостійна робота</i>	<i>презентація, захист, залік</i>	
2.4	кількісно і якісно аналізувати міське фермерство як компонент міської економіки;	<i>Лекції, семінарські заняття, самостійна робота</i>		
2.5	розробляти стратегії розвитку міського фермерства в контексті сталого розвитку міст.	<i>Лекції, семінарські заняття, самостійна робота</i>		
3	Здатність застосовувати знання, вміння та навички при безпосередній та/або дистанційній взаємодії з іншими людьми, зокрема:			
3.1	вироблення у студентів комунікативних навичок, практичних навичок щодо спілкування з фахівцями та експертами з міського планування та управління, у тому числі в міжнародному контексті, пошуку компромісних рішень.	<i>Семінарські заняття, презентація, дискусія, вирішення конкретних задач та ситуацій</i>	<i>Індивідуальне творче практичне завдання, презентація, захист, залік</i>	<i>до 5%</i>
	4. Здатність самостійно виконувати завдання та відповідати за результати своєї діяльності, зокрема:			
4.1	розуміння особистої відповідальності за професійні та управлінські рішення щодо розвитку міського фермерства в контексті міського планування та сталого розвитку міст.	<i>Семінарські заняття, дискусія, вирішення конкретних задач та ситуацій</i>	<i>Індивідуальне творче практичне завдання, презентація, захист, тематичні контрольні роботи, залік</i>	<i>до 10%</i>

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Програмні результати навчання	Результати навчання дисципліни						
	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7
1. Застосовувати сучасні моделі та інформаційні технології для проведення досліджень і розробок у сфері географії, природокористування, міського та регіонального розвитку (ПР06).							
2. Здійснювати дослідження природно- і суспільно-географічних проявів розвитку геосистем у складних і непередбачуваних умовах, прогнозувати їхній розвиток, аналізувати альтернативи, оцінювати ризики та ймовірні наслідки (ПР08)	+	+	+	+	+	+	+
3. Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні та геоекологічні наслідки реалізації управлінських рішень у							

сфері природокористування, міського та регіонального розвитку, рекреації та туризму(ПР11)							
---	--	--	--	--	--	--	--

Результати навчання дисципліни	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	3.1	4.1
Програмні результати навчання							
1. Застосовувати сучасні моделі та інформаційні технології для проведення досліджень і розробок у сфері географії, природокористування, міського та регіонального розвитку (ПР06)	+	+	+	+	+	+	
2. Здійснювати дослідження природно- і суспільно-географічних проявів розвитку геосистем у складних і непередбачуваних умовах, прогнозувати їхній розвиток, аналізувати альтернативи, оцінювати ризики та ймовірні наслідки (ПР08)	+				+		+
3. Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні та геоecологічні наслідки реалізації управлінських рішень у сфері природокористування, міського та регіонального розвитку, рекреації та туризму (ПР11)		+	+	+			+

7. Схема формування оцінки:

7.1. Форми оцінювання: рівень досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається шляхом організації поточного, тематичного та підсумкового контролю у формі заліку.

Форми поточного, тематичного та підсумкового контролю:

- семінарські заняття (РН 1.1-1.7 – знання; 2.1-2.5 – вміння; 3.1 – комунікація; 4.1 – автономність та відповідальність) – тах 30 балів / *min* 20;
- тематичні контрольні роботи (РН 1.1-1.7 – знання; 2.1-2.5 – вміння; 4.1 – автономність та відповідальність) – тах 20 балів / *min* 10;
- самостійна робота та її презентація – (2.1-2.5 – вміння; 3.1 – комунікація; 4.1 – автономність та відповідальність) – тах 20 балів / *min* 10;
- підсумковий контроль (залік) (РН 1.1-1.7 – знання; 2.1-2.5 – вміння; 4.1 – автономність та відповідальність) – тах 30 балів.

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови її опанування на належному рівні така:

- результати навчання – 1.1 – 1.7 (знання) – до 7% за кожний;
- результати навчання – 2.1-2.5 (вміння) – до 36%;
- результати навчання – 3.1 (комунікація) – до 5%;
- результати навчання – 4.1 (автономність та відповідальність) – до 10%.

7.2. Організація оцінювання

Дисципліна складається з двох змістових частин, кожна з яких завершується тематичною контрольною роботою, та передбачає підсумковий контроль у формі заліку. Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100-бальною шкалою (оцінка розраховується як накопичена).

Протягом всього періоду вивчення дисципліни здійснюється поточний контроль виконання студентами завдань на семінарських заняттях та самостійної роботи. *Поточний контроль* з дисципліни здійснюється під час проведення семінарських занять і має на меті перевірку рівня засвоєння знань та

підготовленості студента до виконання індивідуальних творчих завдань з дисципліни.

За оцінками поточного контролю та за результатами тематичних контрольних робіт виставляється сума балів за окрему змістовну частину. Студентам, які за обидві змістовні частини набрали сумарно меншу кількість балів, ніж *критично-розрахунковий мінімум (30 балів)*, для отримання допуску до заліку необхідно виконати додаткове самостійне завдання (підготовка реферату або аналітично-розрахункового завдання).

Підсумковий контроль знань студентів з дисципліни – письмовий залік. Максимальна кількість балів за результатами заліку – **30 балів**.

Підсумкова оцінка з дисципліни формується як сума балів, отриманих: за роботу впродовж семестру на семінарських заняттях, виконання індивідуального творчого практичного завдання, тематичні контрольні роботи, (максимум 70 балів) та за відповідь на заліку (максимум 30 балів).

Умовою позитивної підсумкової оцінки з дисципліни є отримання студентом не менше 60 балів. При отриманні підсумкової кількості балів 60 і вище студенту виставляється відповідна оцінка.

Загалом, формування оцінки спирається на «Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка» (друга редакція), що введено в дію наказом ректора № 170-32 від 11 квітня 2022 року.

Шкала відповідності оцінок

За національною шкалою	За 100-бальною шкалою
Зараховано	90-100
	75-89
	60-74
Не зараховано	0-59

**СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ**

Назва теми	Кількість годин		
	лекції	семінарські заняття	самостійна робота
<i>Частина 1. Теоретичні основи міського фермерства</i>			
<i>Тема 1.</i> Міське фермерство: сутність та сучасна концептуалізація.	4	1	8
<i>Тема 2.</i> Чинники розвитку міського фермерства.	2	1	8
<i>Тема 3.</i> Структура та особливості міського фермерства як виду економічної діяльності.	4	1	10
<i>Тема 4.</i> Міське фермерство як компонент міського дизайну та облаштування публічних просторів міст.	2	2	10
<i>Частина 2. Міське фермерство: просторові аспекти</i>			
<i>Тема 5.</i> Розвиток міського фермерства в світі: просторові відміни та особливості.	4	2	18
<i>Тема 6.</i> Міське фермерство і якість життя населення у містах світу.	2	2	10
<i>Тема 7.</i> Міське фермерство в Україні: структура та особливості.	4	2	10
<i>Тема 8.</i> Міське фермерство у сфері планування міст та міського управління.	2	1	8
<i>Всього</i>	24	12	82

Загальний обсяг – **120 год.**, в тому числі:

лекції – **24 год.**

семінарські заняття – **12 год.**

консультації – **2 год.**

самостійна робота – **82 год.**

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Aubry, Christine, Duchemin, Éric, Nasr, Joe (eds.). Urban Agriculture. 2020
2. Christophe-Toussaint, Perrin, Coline, Valette, Elodie (eds.) Toward Sustainable Relations Between Agriculture and the CitySoulard. 2017. 239 p.
3. Hardman, Michael, Larkham, Peter (eds.) Informal Urban Agriculture. 2014. 208 p.
4. Stone, Curtis. The Urban Farmer: Growing Food for Profit on Leased and Borrowed Land Paperback. New Society Publishers. 2015. 240 p.
5. Планування соціально-економічного розвитку міста: Монографія. / За ред. В. М. Вакуленка, М. К. Орлатого. К.: «Фенікс», 2011. 160 с.

Додаткова:

6. Бандач І. О. Міські фермерські утворення. Світові тенденції та перспективи розвитку в Україні. // Архітектурний вісник КНУБА. 2018, Вип. 16. С. 200-205.
7. Безлюбченко О.С., Завальний О.В., Черноносова Т.О. Планування і благоустрій міст : Навчальний посібник. Х. : ХНАМГ, 2011. 191 с.
8. Дудяк, Н.В., Баруліна, І.Ю. Розвиток сіті-фермерства в Україні як перспективний шлях подолання продовольчої кризи. Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка, 2022., Вип. 12, С. 20-28.
9. Кононенко О.Ю., Трусій О.М. Міські сади як чинник соціальної стійкості в кризові часи: приклад Києва та Київської області. Український географічний журнал (Ukrainian Geographical Journal) 2025. №2 (131). С.93-103. <https://doi.org/10.15407/ugz2023.04.026>
10. Adams, D., Hardman, M. 2014. Observing guerrillas in the wild: Reinterpreting practices of urban guerrilla gardening. Urban Studies 51, 1103-1119.
11. Anthopoulou, T. 2013. Urban agriculture. Social inclusion and sustainable city. Case study of two municipal gardens in Northern Greece. Panteion University, Athens.
12. Butler, L. and D.M. Moronek (eds.). [Urban and Agriculture Communities: Opportunities for Common Ground](#). Ames, Iowa: Council for Agricultural Science and Technology. 2002.
13. Follmann, A., Viehoff, V. 2015. A green garden on red clay: creating a new urban common as a form of political gardening in Cologne, Germany. Local Environment 20, 1148-1174.
14. Gavriliidou et al. 2015. Urban Agriculture in Thessaloniki. An Academic Project Meets Reality. The Author(s) 2015. This article is published with Creative Commons license CC BY-SA 4.0 Firenze University Press. DOI: 10.13128/RV-17588 - www.fupress.net/index.php/ri-vista/
15. Guitart, D., Pickering, C., Byrne, J. 2012. Past results and future directions in urban community gardens research. Urban Forestry & Urban Greening 11, 364-373.
16. Lawson, Laura. Agriculture: Sowing the city // Nature: journal. 2016, vol. 540. P. 522-524.
17. Mougeot, L. 2005. Agropolis: The Social, Political and Environmental Dimensions of Urban Agriculture. London: Earthscan.
18. Nordahl, Darrin. [The New Urban Agriculture](#). Washington DC: Island Press. 2012.
19. Purcell, M., Tyman, S.K. 2018. Cultivating food as a right to the city. In Urban Gardening as Politics (pp. 62-81). Routledge.

20. Reynolds, K., Cohen, N. 2016. Beyond the kale: Urban agriculture and social justice activism in New York City (Vol. 28). University of Georgia Press.
21. Reynolds, R. 2014. On guerrilla gardening: A handbook for gardening without boundaries. Bloomsbury Publishing, London.
22. Schmelzkopf, K. 1995. Urban community gardens as contested space. *Geographical Review* 85, 364-381.
23. Shillington, L.J. 2013. Right to food, right to the city: household urban agriculture, and socionatural metabolism in Managua, Nicaragua. *Geoforum* 44, 103–111.
24. Taylor, J.R., Taylor Lovell, S. 2012. Mapping public and private spaces of urban agriculture in Chicago through the analysis of high-resolution aerial images in Google Earth. *Landscape and Urban Planning* 108, 57–70.
25. Tornaghi, C. 2014. Critical geography of urban agriculture. *Progress in Human Geography* 38, 551-567.
26. Tracey, D. 2007. *Guerrilla Gardening: A Manual*. Gabriola Island, Canada: New Society Publishers.
27. Urban Agriculture Committee of the Community Food Security Coalition (CFSC). 2003. Urban agriculture and community food security in the United States: Farming from the city center to the urban fringe. Available at: <http://communitywealth.org/sites/clone.communitywealth.org/files/downloads/report-brown-carter.pdf>.
28. Urban agriculture for sustainable cities: using wastes and idle land and water bodies as resources. Jac Smit, Joe Nasr. *Environment and Urbanization*, Vol 4, Issue 2, pp. 141-152.
29. White, M.M. 2011. D-town farm: African American resistance to food insecurity and the transformation of Detroit. *Environmental Practice* 13, 406–417.